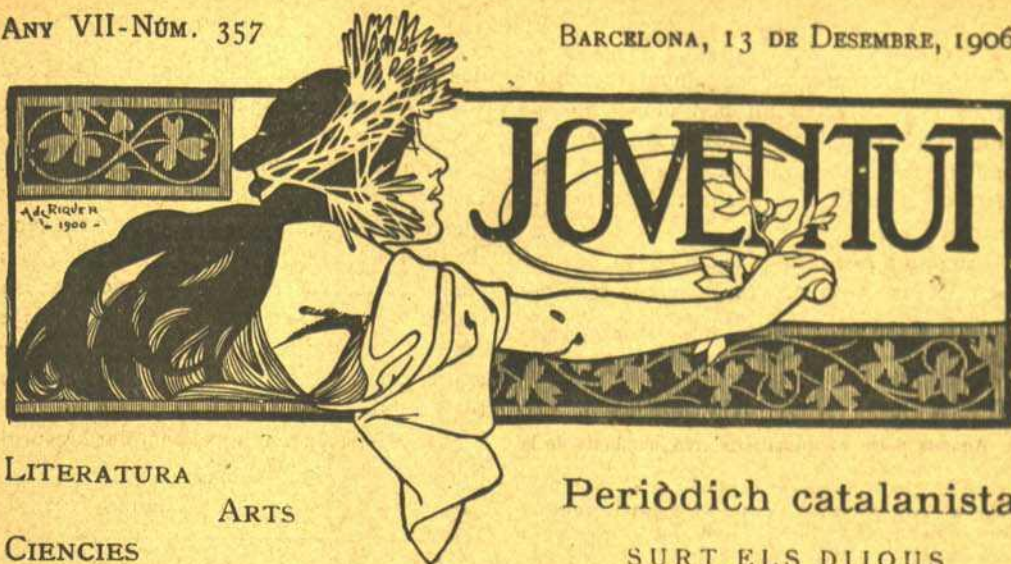

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI:

Lo que tindriem de fer, per Gabriel Vinyas. — Amors, per I. Soler y Escofet. — A una ciutat qui mor, per Alfons Maseras. — Mal de verge (continuació), per Emili Tintorer. — Fruyta, per Francesch Sitjà y Pineda. — Txeques: D'instrucció, per Benet R. Barrios. — El poeta y la esposa, per Joseph Lleonart. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. — Noves.

LO QUE TINDRIEM DE FER

Ja gayrebé es hora de que'ls autonomistes catalans comencem a donar mostres de que sabèm regirnos autòmicament en tot allò en que no hi té res que veure'l poder central. Teòricament són molts els autonomistes; emperò en la pràctica han talment oblidada llur condició de tals, que són ben pocs els qui ab llurs fets no desmenteixen el nom que ostenten.

Y en una de les funcions populars en que més ho desmenteixen es en el nomenament dels delegats qui han de representarnos en el Congrés de l'estat. Ens dihem autonomistes y estèm tan mal organitzats autòmicament, qu'en les eleccions es una sola entitat qui sintetisa l'esperit català, gosant del privilegi de nombrar els representants que nosaltres hem de votar.

No perque hagim d'ésser en tot com avans erem, sinó pera treure ensenyances profitoses del passat, caldria organisar les eleccions de manera semblant a la usada a Catalunya, y més particularment a Barcelona, en sos temps de major esplendor. Allavors era'l poble qui deya: «Fulano serà qui ens representi davant del rey.» Avuy són uns quants homes els qui prometen això y allò si se'ls elegix pera representarnos. El uns volen representarnos pera *figurar*, altres pel profit material que'l càrrech pot proporcionarlos, y altres per abdues coses alhora. Y això no es res més que'l falsejament complet de la delegació.

Aixi en el Congrés espanyol no hi :enim pas representats tots nostres estaments. Els qui en aquelles grades s'asseuen són advocats, catedràtics, metges, arquitectes, propietaris; els comerciants y industrials hi són en nombre infim, y els agricultors, els menestrals, els elements populars, hi brillen per llur ausencia. Aixi es com està'l poble català y aixi es com està'l poble espanyol representat al Congrés. Millor dit, aixi es com *no hi està* representat. Aquells homes o gayrebé tots aquells homes no són representants nostres; ells se representen a si meteixos y a ningú més. Ni un científich ni un capitalista poden representar la veu general: cal que hi

estigui representat cada estament, y pera lograrho'ns ofereixen un bell model nostres antigues institucions. No es que haguem d'agafar estrictament aquella organització, mes ens en podem valdre per'adaptarla a les corrents noves.

En l'obra *Institucions de Catalunya*, de mossèn Salvador Bové, s'hi llegeix lo següent:

Se treya a la sort d'entre'l poble a dotze persones qui s'anomenaven compromisaris o elegidores perque reyalment elles tenien el compromís, la obligació d'eleger als qui judiquessin els més a propòsit pera la diputació a Cort.

Aquests dotze compromisaris eren nombrats de la manera següent:

Els concellers formaven una llista de tots els ciutadans honrats, mercaders, artistes y menestrals, entregaven après una de les llistes a cada hu d'aquests, y's començava la votació, anant de primer els ciutadans honrats a dipositar llurs vots en una urna de plata, de la qual un conceller treya a l'atzar quatre papeletes o candidatures, qui eren els quatre ciutadans honrats qui entraven en la comissió dels dotze. Aprés, y ab igual forma, votaven els mercaders treyentse, també pera la dita comissió, quatre papeletes; y seguía la votació dels artistes y menestrals, però d'aquests sols se'n escullien dos de cada classe; de manera que'l cos de compromisaris el formaven en primer lloch, els concellers y après quatre ciutadans honrats, quatre mercaders, dos artistes y dos menestrals. Desseguít tots aquests juraven portarse bé y lleialment en la elecció fahedora, la qual efectuaven en votació secreta y per majoria de vots, treyent als síndichs d'aquella llista formada pels concellers.

No termenava aquí el procediment electoral. Constituïts els síndichs o procuradors, s'elegien, de la mateixa manera que a aquests, a vintiquatre individus pertanyents proporcionalment a cada una de les classes esmentades, els qui prenen el nom de Vintiquatre de Cort. Veyam el seu objecte:

Era la *Vintiquatre* una Junta consultiva permanent qui representava a la ciutat; tenia'l dever de trametre als síndichs la voluntat y els desitjos d'aquesta pera qu'en res s'apartessin d'ells; havia d'aconsellarlos, «y estos per sa part no podien fer res que no fos ab lo consentiment d'ellas».

¿No es ben hermosa aqueixa manera d'eleger? S'ha de fer entendre al qui's delegui la seva missió; se li ha de fer entendre que al admetre la nostra representació no té pas dret d'obrar escoltant sols el seu criteri particular, car avans que'l d'ell hi ha'l del poble, la voluntat general, qu'es la que representa. Y així, al explanar una interpelació, com que ja avans s'ha discutit entre'ls electors, si s'incorre en falta o error no n'es ell el responsable. La opinió general es qui s'ha equivocat y qui en reb les conseqüències. Mes, ab el sistema actual, moltes vegades són els meteixos diputats qui, sense tenir art ni part en els errors del poble, els paguen injustament; quedant, el poble y ells, desenganyats l'un

de l'altre. Heusaquí una de les principals causes de l'escepticisme polítich que té embrutit a l'Estat espanyol.

Per això al fer esment de nostres antigues institucions, a un hom li sembla mentida que nosaltres catalans siguem els descendents d'aquella raça viril qui's caracterisava per la salut de l'ànima tant com per la del cos; d'aquella raça hereva de la primitiva y forta República romana; República verament democràtica, en la que'l poble era a la vegada poble y sobirà.

¿Trigarà gayre a venir el complet resorgiment de la veritable ànima catalana?

GABRIEL VINYAS

AMORS

Com cada nit, a l'hora de la cita, els dos captayres esguerrats s'han atrapat en el meteix lloch de la gran ciutat: un troç d'acera d'una gran via, amagat en la penombra.

Desde ben lluny ja s'han conegut. S'han endevinat, s'han presentit... Ella, al sentir el soroll característich del camió d'ell, ja sab que qui s'apropa lentament, ritmicament, es el seu Tòfol, el seu enamorat captayre, y a n'ell, al percebre'ls grinyols del carretó d'ella, li succeheix lo meteix: ja sab que qui arriba es la seva Marió, la seva captayre enamorada. No s'equivoquen may.

El Tòfol va sobre un bastiment de fusta ab petites rodes, y avença arràn de terra ab l'impuls que's comunica ab les mans. Es sol al món, y fa molts anys que li manquen les dues cames, que va perdre de resultes d'una barrinada en una pedrera.

Ella, la Marió, es també sola, y va dintre un carretó de poca alçada, empès per un nen d'uns sis o set anys que té llogat.

Li manquen els dos braços, que li foren amputats a conseqüència de greus lesions sofertes trevallant en una fàbrica.

Al seu rencontre en la penombra, com cada nit, s'han somrigut.

— ¿Qué'm contes de bo, Tòfol? — ha començat ella. — ¿Còm t'ha anat avuy el negoci?

— Malament, noya, malament. Ab la pluja del mati y el fangueig de la tarda, molts parroquians no han sortit al carrer, y m'hi he conegut. Es allò que diuen: «Dia moll, calaix aixut.» ¿Y a tu, Marió?

— A mi encara m'ha anat mitj bé. Al mati m'he fet acompanyar pel nen a la porta d'una iglesia, y com que fent aquest temps la gent no està per passeigs, va més a missa, y vetaqui que...

— Bé, vaja, ja coneix que t'ha anat grassó. Ets una sortosa. Si jo no sé com no te'n fa encara més de caritat, la gent. Ab aquest pamet que Deu t'ha dat y la desgracia que pateixes, no sé com no'ls hi fas més llàstima...

— Oh, bé'ls en hi faig prou! No hi ha dia que baixi de tres pessetes lo que arreplego.

— Ja't defenses, ja; perque jo ab tot y ésser més lleuger y perfidiós que tu y portarhi més anys de *práctica*, molts dies encara no puch arribar al mitj duró...

— Per lo meteix qu'ets massa perfidiós y els *amolestes*... Fessis com jo: el posat de desmenjada...

— Bé, deixemnos de rahons. Parlèm d'altre, Marió: ¿T'has recordat gayre demi, avuy?

— Ja ho crech, Tòfol: més que tu de mi, de segur!

— Això no, Marió, que tot el dia t'he tingut al pensament.

— Déu ésser bo pera dir.

— Creuho, Marió! T'ho juro!

— ¿Es a dir que m'estimes?

— Ab tota l'ànima. ¿Y tu a mi?

— També, Tòfol, també: ab tot el cor...

— Fesme un petó, Marió.

— ¿Y si passa algú y ens veu?

— No passa pas ningú; y ademés, aquí a la fosca ¿qui vols que'ns vegi?...

— Au, donchs, atàncet!...

Ella's decanta una mica cap a la dreta, ell s'alça en son petit camió tant com pot, estirant el coll, y's besen xardorosament. El nen

llogat s'ha adormit; arredossat a la paret.

— Mira, m'agrades tant, que voldria ésser ben rich pera poder comprar un *utomóvil*, perque no haguessis d'anar més ab el carretó... Y això que l'altre dia un cotxe d'aquests per poch no'm mata! ¿T'agradaria anarhi, Marió?

— Ja ho crech! Tu diràs!...

— Y com t'hi *recreyaries* tu, ben repantigada a dins, ab aquells coixins tan tous!...

— Y tu no, ¿eh?

— Jo aniria al devant: el guiaria, voldria ésser el teu *xufer!*... Com correriem!...

— ¿No'm faries pas volcar?

— Y ca, dóna! No veus que primer ja apendria de guiarlo bé!... Au, vina, que't vull fer una abraçada de tan maca qu'ets!—

Abdós s'atancen, y ell abraça estretament a la Marió. Quan la deixa, ella's posa a plorar.

— Y ara! ¿Què tens? ¿Què't passa? ¿Per què plores?

— Oh, no! No t'ho vull pas dir!...

— Au, si, diguesm'ho! Ho vull saber!

— No, no. No m'ho facis dir!

— Si no m'ho dius, no t'estimaré. ¿Que no te'n recordes qu'entre nosaltres no hi ha d'haver secrets?

— Donchs, vaja, ja t'ho diré: ploro perque no't puch tornar aquesta abraçada que m'has dat.

— Oh, això no t'amohini! Mira: per comptes d'una abraçada, fesme un altre petó. —

En aquest moment passa brunzent un automòvil qui els esquitxa de fanch. Es un magnífich *cupé* llustrós y illuminat elèctricament. En son interior, aclofats, marit y muller dissimulen un badall d'aburriment.

I. SOLER Y ESCOFET

A UNA CIUTAT QUI MOR

Ets el darrer sospir d'una època llunyana vestigi harmoniós d'un devassall de perles sembrades per vestals, per héroes enaltides, cullides de genolls, y avuy desfetes totes pel temps qui fa florir les molces en les runes.

— Jo t'am! — He dit avuy al vèure't viva encara, besant el mar inquiet y omplint encara la terra
— Jo t'am! — Y l'eco ha dit pels ayres esfumintse de que un estrany avuy t'ha dat la enhorabona.

Conserva l'esquelet que aquest ton cos modula. Aguayta'ls horitzons y ajàcet orgullosa y cuyda l'esperit com cuydes el cos mascle, potent, qui va regnar set anys ab fortalesa.

Aixèquet més amunt, que'l cant vull que ressoni.

— Jo t'am! — ¿Ho has sentit bé? Y abraça'ls teus vestits fantasiós fana! qui guía als qui t'aclamen, [gis. ets el darrer sospir d'una època ja morta, encara vas sagrat d'un devassall de perles.

— Jo t'am! — Que vius avuy pera ensenyá a n'els homes gestes dels teus fills, l'honor del teu regnalme, [mes per coronart de flors, per càntichs de poetes, per escoltá'l meu cant, que vull qu'en tot ressoni.

En ton silló imperial ¿qui hi ha de torná a seure? Les gestes dels teus fills són runes sobre runes. Però'ls invictes sons del cant del qui t'estima seràn tan eternals com el teu llit de perles, darrer sospir excels d'una època llunyana.

ALFONS MASERAS

MAL DE VERGE

(Continuació)

Carme. Que'ns sentiràn... mira que'ns sentiràn...

Angel. Calla! No! Vull veurels ... vull sentir!...

Carme. Però Angeleta... Ay Deu meu!... Ay Deu meu!...

Angel. Calla, t' dich! Vull sentir!...

Carme. Que arribaràn... que'ns trobaràn... ¿No veus que?...

Angel. No, no!... (*Mira si les portes del fons estan tancades.*) Encara tardaràn.

Carme. ¿Y si ells ens senten?... Quina vergonya!

Angel. (*Despreciativa.*) Què vols que'ns sentin!

Carme. Escolta... No sé...

Angel. Vina, vina... poch a poch...

(*Se va acostant, sempre estirant a la Carme, al quarto, excitadíssima però ab precaució.*)

Carme. No... Oh, Deu meu!... Ets boja!... ets boja!...

Angel. Calla!... Calla!... Vull!... Calla! (*Arriba a la porta. Dubta, escolta, s'impacienta, s'ajup, mira pel forat del pany. La Carme fa lo que pot per'apartarla.*) No'ls veig... No se sent res... Ara... Calla tu!... Ara sento una veu... Es la d'ell... Y ella ha dit: «No, no... Estigues...» Ara... calla tu... Ara riu... Oh, oh!... riuen!... (*Apretantse'l cor y respirant fatigosament, excitada fins al paroxisme.*) Calla tu... Ara... calla!... (*Tots aquests «calla» els diu a la Carme que vol trèurela y li va dihent: Prou... Prou... Anèm... Vina..., etc...*) Sembla que's barallin. (*Se sent un moble que cau, després la veu de l'Agna-Maria desde dins:*)

Agna. No, no... Estigues. (*Després se senten petons y rialles. L'Angeleta està indescriptible. Tan aviat posa'ls ulls com la orella al pany de la clau. Els ulls li guspiregen. Tota ella's contràu y's reblinca. Respira fatigosament ab la boca oberta. La Carme l'agafa fort y tracta d'endürsela.*)

Carme. Anèm... Anèm... (*L'Angeleta per fi's redreça, fa un gran rialla y cau presa d'un violent atac d'histerisme. Sostenintla:*) Oh, oh! (*Procura arrocegarla cap al sofà, cridant:*) Cuytèu... cuytèu!...

TELÓ RÀPID

ACTE TERCER

Decoració igual qu'en el primer acte. Són les nou de la nit. L'aranya tindrà dos bechs encesos.

Tresa. ¿Ahont deuen ésser ara?

Carme. A veure. (*Mirant el seu rellotge.*) Són les nou. Fa cinch hores que han marxat. Ja deuen haver passat la frontera. (*Pausa.*)

Tresa. Deu ho faci que ho hagi encertat l'Agna-Maria. Que sien felços...

Carme. No ho han d'ésser! ¿No s'estimen? ¿No es un bon xicot en Mariano?

Tresa. Sòch tan desgraciada ab les meves filles!... Tan bones!... perquè ho són de bones... y tan desgraciades!...

Carme. L'Agna-Maria no; no ho digui! Si ha sigut el seu primer amor!... Ara, l'Angeleta... l'Angeleta si, es veritat... Ho es ben bé de desgraciada...

Tresa. Aquests atachs! oh, aquests atachs!

Carme. Miri, donya Tresa: l'han de cuidar molt a l'Angeleta... Y... y... jo crech que té rahó'l metge...

Tresa. El metge... el metge... Vols dir que...

Carme. Si: que té rahó. Que si la cases-sin... Si ho pogués dir tot jol... (*Del quarto de l'Angeleta surten el Doctor y don Joan.*)

Doctor. (*Secament, amohinat.*) Que vagin a buscar tot seguit aquesta medicina. N'hi donaràn — fixinshi bé — una cullerada de sopa tot seguit. Al cap d'un quart una altra, y després una cullerada cada hora. ¿Ho entenen?

Carme. Sí, sí... (*Donya Tresa surt pel fons esquerra, ab la recepta.*) ¿Y res més?

Doctor. Y res més per ara.

Carme. Bé, però digui... què li sembla.

Doctor. No ho sé, no ho sé, filla meva. (*Pausa.*) Veshi tu, veshi y no l'abandonis. Sobre tot que no s'exalti, qu'estigui tranquila... Y si de cas hi ha res de nou, avisam. Jo encara m'hi estaré un rato aquí... (*Pera si meteix.*) Si, si... es precis... Vés, vés tu... (*Surt la Carme. Pausa. A don Joan:*) Es molt seriò això, molt seriò.

Joan. Què vols dir!

Doctor. ¿Ahont es la teva dòna? Vos ho tinch de dir a tots dos. Que vingui, que vingui. (*Don Joan surt cridant: «Tresa, Tresa!», tornant els dos tot seguit. Mentres tant el Doctor s'haurà passejat amunt y*

avall.) Seguin y escoltin: la seva filla...

Tresa. Què...! ¿Està molt mala? Ay, Verge Santíssima!

Doctor. Deixim enrahonar. Ara per ara no'ls hi puch dir res. Ja veurém. Si no's repeteix l'atach...

Joan. ¿Vols dir que no ha sigut un atach com els altres, com els que acostuma a tenir? ¿Es més grave ara?

Doctor. Es més complicat. Ha sigut el cor també aquesta vegada. Es més fort ara. Lo que jo'm temia, lo que jo preveya.

Joan. ¿Es a dir que'l cas es desesperat?

Tresa. Reyna Santíssima!

Doctor. No s'alarmin per ara. Jo crech que per ara no hi ha perill imminent... si no ve cap complicació, si l'atach al cor no's repeteix. (Pausa.) No es pas per'ara que parlo, sinó pera després. Y pera després vaig a repetilshi lo que ja'ls he dit altres vegades. Fixinshi bé: la seva filla no té vida pera dos anys si...

Joan. ¿Si...?

Doctor. Si no's casa.

Tresa. (Plorant.) Què més voldriem nosaltres!

Joan. Però ¿què vols que fem? ¿No ho hem fet tot?

Doctor. Permetim: no han fet res. Millor dit: ho han desfet tot, tot. Oh! La sé bé tota la historia. Diguin: ¿quants anys té ara l'Angeleta?

Tresa. Vintisis anys.

Doctor. Vintisis. Ja ho veuràn si la sé la historia: a vint anys se va desfer el seu primer matrimoni, després d'un any y mitj de relacions. A vintiquatre'l segón, després d'un any de prometatge. Y fa tres mesos el tercer. Aquesta vegada, es veritat, no hi ha hagut relacions. Però es igual: l'Angeleta estava ja interessada.

Joan. ¿Quina culpa hi tenim nosaltres?...

Tresa. El primer — Deu me perdó! — va ésser ell qui va trencar la paraula.

Doctor. ¿Per què la va trencar?

Tresa. Perque va saber que l'Angeleta no era rica com se pensava.

Doctor. La obligació de vostès era dirli; dirli avans. Avans de prometes.

Joan. Ja ho dius tu aixó! ¿Que't creus que un home com jo, un home de negocis pot

cridarho pels carrers: «Som pobres! Les nostres filles no tenen dot!»?

Doctor. Es a dir que un home de negocis, un home com tu, ¿ha d'enganyar, fingir?...

Joan. Enganyar... fingir!... (Convençut.) ¿Quin remey ens queda? Sols així s'arriba. Sols així's viu!

Doctor. Viure d'angunia, de por!...

Joan. Però's viu. Se va passant. Es l'art modern, l'art de la vida moderna. Sense crèdit, sense representació, sense consideració social, no's pot trevallar, no's poden guanyar diners. Pera guanyarne, no n'hi ha prou ab trevallar. Miratels els miserables d'abaix, els que no més trevalen! S'ha d'enganyar, s'ha de fingir. Honorablement, això si, honorablement.

Doctor. ¿Y es aquesta la moral cristiana?

Joan. Es la moral corrent, la de tothom!

Doctor. Donchs es una moral molt perillosa. Té conseqüències que no's veuen tot seguit. Vostès varen enganyar al primer promès de l'Angeleta. De l'engany ne vingué la ruptura, y la ruptura provocà'l primer atach d'histerisme. (Pausa.) El segón casament se desfeu per motius semblants.

Tresa. També'l promès se creya qu'erem richs...

Joan. Y al tractar d'interessos se va rompre.

Doctor. Y, desde aleshores, la seva filla no ha fet res més de bo. Atachs d'histerisme repetits... cada dia més flaca... més cavilosa... Consumintse'l... De sobte sembla que's posa millor: tornava a tenir promès. Vaig endevinarho desseguida.

Tresa. En Lluís, l'últim. Fa tres mesos. Ni may que s'hagués presentat!

Doctor. El resultat hauria sigut el mateix. En fi, aquest no's va desfer per diners.

Joan. No. Se va desfer per consciencia.

Doctor. Siguem franks: se va desfer per hipocresia, per por...

Joan. Por ¿de qui?

Doctor. Oh! vosaltres en el fons sols teniu por d'una cosa: del què diràn.

Tresa. No es per això, no. Nosaltres fins hi hauriem passat per sobre de la seva historia. Potser no s'hauria sabut...

Joan. Y encara que s'hagués sabut. Desde'l moment qu'es un home de bona con-

ducta... Però la seva obstinació incomprendible!

Tresa. Es un heretge, un heretge. Y nosaltres som cristians. Tothom ho sab. Som catòlics nosaltres.

Doctor. Jo més m'estimo creure que sou inconscients.

Joan. May he fet res sense meditar el pro y el contra.

Doctor. ¿Ab criteri cristià?

Joan. Cristià y moral.

Doctor. ¿Qu'es una meteixa cosa?

Joan. Qu'es una meteixa cosa.

Doctor. Jo no sé pas ben bé lo que vol dir ésser cristià, ni la entench gayre aquesta moral vostra. Lo que sé es que viviu en perpetua farsa. Y si no, digueume: ¿es cristià educar una noya pera senyoreta inútil, quan devieu educarla pera modista trevalladora? ¿Omplirli el cap de coses de l'altre món y amagarli les d'aquest en que ha de viure? ¿Es cristià y es moral aparentar riqueses que no's tenen, y portar les filles a la fira ben empolaynades pera pescar un marit a qui pretenen enganyar ab aparences d'un lúx y un benestar que son mentida? Després, un dia, el promès se presenta seduhit pel candor y la innocència de la verge vostra filla. Y vosaltres, els pares, continuèu enganyantlo tapant tots els defectes, fingint y exagerant qualitats y virtuts que no's tenen. Deixèu que'l cor de la noya s'interessi; y més tart, quan tot se descobreix, quan tot aquest engranatge de mentides y d'engany, posat en clar, espantalla la màquina, vosaltres, els pares, que'n sou els veritables culpables, no sabèu avenirvos de que la roda motriu també's pari. Y ¿sabèu quina es la roda motriu? Donchs es l'amor, es la vida, es el cor de les vostres filles inexpertes. Y elles, a qui no s'ha preparat pera'ls desenyanys, reben la sotragada més violentament. L'instint de vida, l'instint d'amor les convida a estimar, que pera estimar nasqueren, sense tenir en compte que vosaltres, molt cristianament, hi heu afegit un altre factor a la vida humana: el negoci. El negoci que mata l'amor.

Joan. ¿Què hi podem fer nosaltres si el món està montat així?

Doctor. Desmontarlo.

Joan. ¿Nosaltres tot sols?

Doctor. Tot sols en la part que vos toca. Y ¿sabèu quina es la part que vos hi toca, la responsabilitat que vos correspon? Jo vos la diré: si l'Angeleta's mor, vosaltres l'haurèu morta.

Tresa. ¿Nosaltres?

Doctor. Vosaltres. Vostès. Y ella, o Deu, si Deu se'n cuida d'aquestes coses, podran un dia demanàrvosen comptes; fins podrien dirvos assessins.

Tresa. (*Plorant.*) Oh! oh!...

Joan. Tinch la consciencia tranquila, perquè he complert sempre ab el meu dever.

Doctor. (*A Tresa.*) ¿Y vostè també?

Tresa. Tot ho hem fet ab bon fi, pregant a Deu y a la Verge Santissima.

Doctor. (*Ironich.*) Essent així, estiguin tranquils. Y sobre tot no plorin y no's desesperin si demà, potser avuy, senten en un llit d'agonia una altra verge que'ls hi diu tot morintse: «Pare, mare, si m'haguessiu deixat casar, no'm moriria!»

Tresa. Això no; no pot ésser!

Doctor. Això es la veritat neta. La seva filla, per sa dissort, es un temperament excepcional. Sang ardenta, sensibilitat, imaginació, sed de vida. Ha somniat molt y de sobte l'han despertada. Tenia necessitat de viure, de sortir a volar per sobre'ls camps de la vida, y vostès l'han engabiada tallantli les ales... Y l'aucell se mor d'anyorança, sentint que al seu entorn hi canten les aloses.

Tresa. J... (*Entra l'Antonia.*)

Ant. Han portat aquesta carta y esperen contesta.

Joan. (*Després de llegir.*) No sé què fer. Es d'en Lluís. Sabent que l'Angeleta està malalta, demana per venir.

Doctor. Diques que si. Creume. Sols ell pot salvarla.

Tresa. Però...

Joan. En fi: que vingui, enrahonarem y... (*A l'Antonia.*) Que pot venir quan vulgui. (*Surt l'Antonia.*)

Tresa. Però això es autorisar...

Joan. No és autorisar res. Enrahonarem. Potser transigirà. Jo li demanaré, y tu, y tots.

Doctor. ¿Y si no transigeix?

Joan. No ho sé; no ho sé!...

Tresa. Lo primer es l'ànima. *(Pausa. El doctor se passeja un xich... Fa semblant d'entrar al quarto de l'Angeleta. Després desisteix. Agafa'l barret y el bastó com pera anarsen. Suplicant:)* ¿No hi vol tornar a entrar?

Joan. ¿T'has enfadat?

Doctor. No, no; ja hi entro. *(Torna a deixar el barret y el bastó. En aquest instant entra mossèn Fèlix.)*

Fèlix. Bona nit. ¿Còm està? Diguin, diguin!

Joan. Més tranquila, sembla. Ara descans.

Fèlix. Alabat sia Deu!

Tresa. Oh! oh!... *(Plorant.)*

Fèlix. Però ¿què té, què li passa, donya Tresa?

Tresa. Res, res. *(El Doctor va per entrar al quarto de l'Angeleta. Al Doctor.)* Escolti, jo li prego. No se'n vagi. Diguin a mossèn Fèlix lo que'ns acaba de dir. Y entre tots, aconcellinnos. *(Plorant.)* Lo qu'hem de fer, lo qu'hem de fer!...

Doctor. Es inútil, senyora. Mossèn Fèlix serà de la opinió de vostè. «Lo primer l'ànima.»

Fèlix. Això sempre. Però expliquis.

Doctor. Donchs li explicaré en poques paraules: que si l'Angeleta's mor, els responsables seràn els seus pares y... potser algú més que'ls seus pares.

Fèlix. Aquest algú més ¿sóch jo?

Doctor. Vostè ho ha dit.

Fèlix. ¿Podria demostrarho això?

Doctor. Es estrany que un home de fe demani demostracions. De tots modos, els fets s'encarregaràn de demostrarho.

Joan. No s'enfadin. Enrahonem ab calma. ¿Sab quin remey ens proposa'l doctor?

Doctor. Si encara s'hi es a temps, casarla. Però tot seguit.

Fèlix. Encara que'l remey sembla un xich estrany, no hi veig inconvenient.

Tresa. Però si pera casarla's necessita promès, y sols n'hi ha un de promès: en Lluís!...

Fèlix. Y en Lluís no's vol casar.

Doctor. No's vol casar per la Iglesia.

Fèlix. Qu'es igual, que no es casarse.

Doctor. Perdoni: hi ha'l matrimoni civil...

Fèlix. No es casarse, no es casarse.

Doctor. ... y el natural.

Fèlix. ¿Per què no la prostitució? Diguin d'un cop!

Doctor. No s'amohini, que també ho diré. Escoltin: no fa gayres dies, llegiem tots en el diaris el cas següent: havent pres mal un trevallador en una fàbrica, els metges opinaren que sols podria curarse arrencant de viu en viu troços de pell a persones sanes, y empeltantlos tot seguit al malalt.

Joan. Es cert. Y així va ferse. Se va trobar gent altruista que's prestà voluntariament y coratjosament al sacrifici.

Fèlix. Fins un frare, humilment, donà sa sang pera fer viure un germà.

Doctor. Donchs bé: jo demano: ¿Se va preguntar a n'aquest frare, a n'aquestes persones altruistes qui eren els seus pares, y si pera donar sa pell y sa sang necessitaven la benedicció de la Iglesia?

Fèlix. Sols qui està ab la Iglesia pot fer sacrificis semblants. La Iglesia es Amor!

Doctor. Amor demano. Amor demana l'Angeleta. Demanem amor. Si no es en Lluís, un altre. Si no es casantse, sense casar! ¿Saben lo que falta aquí? ¿Medicines? No, no falten medicines. Falta un home. ¿Y sabèu lo que faria jo, lo que faria un pare que s'estimés a la seva filla?

Joan. ¿Què faries?

Doctor. Buscaria — y si fos necessari posaria un anunci als diaris — un home altruista, encara que fos un frare, y li diria: «Necessitem trocets de pell, necessitem sang pura, necessitem amor, vida, passió pera una pobra verge qu'està malalta, que s'ha ferit del cor y's vol curar.

Tresa. Quina vergonya! Quin horror!

Fèlix. Vostè's creu que som besties. Vostè, com a bon materialista, no's recorda de que hi ha quelcòm superior a la vida.

Doctor. No hi ha res, res!

Fèlix. Si que hi ha, si que hi ha! Hi ha l'ànima, hi ha l'altre món!...

Doctor. En tot cas, primer som d'aquest.

Fèlix. Però l'altre es més gran.

Doctor. Tan gran que's pert de vista.

EMILI TINTORER

(Acabarà)

FRUYTA

ELS MELONS

Són els melons un símbol de plenitud y vida.
Encén estranys desitjos llur sensual opulença.
Romàn sota llur pell tivanta y endurida
tot l'or que'l sol de juny sobre la terra llença.

Els paladars regalen ab un fruhir sens mida
car hi ha en ells tots els gustos en perfeta avinença.
Lausengers fills de l'horta, la ciutat ensopida
omplenen a l'estiu d'una alegria immensa.

Tal volta un jorn sortat de temps ja molt llunyans
d'assoleyades terres van durlos sabies mans
per ferne ofrena a un rey qui als àpats s'aborria;

y segur que'l bon rey, après d'havéls gustat,
amorosit y gràcil devia fè'l posat,
y mirà ab goig de viure els ulls blaus de l'aymía.

ELS CINDRIES

Les xafagors d'agost qui porten lacituts
y fan mitj-cloure'ls ulls y les mans fan mandroses,
també duen les cindries ab els seus verts aguts
qui évoquen païsatges de frescors amoroses.

Elles de nou encenen els riures abatuts
qui s'han anat perdent en les boques febrores.
Elles sempre somriuen com uns bons jans ventruts
qui de la vida saben les coses saboroses.

Y sots el tall del destre ganivet assessí,
tenen un gay obrirre contentes de morí,
y ab gotes emmelades llur roja carn perlegen;

Y quan ja les tallades s'escàu el repartí
ab quín plahent desfici els llabis s'hi rebegen,
ab quín gojós neguit les dents les fan cruixí!

ELS AUBERCOCHS

Els aubercocs ens donen les més gentils troballes
quan el bon sol d'estiu el fruyterar fa groch.
Oh, quina delectança, ab les mans fent pantalles,
cerca'ls madurs en l'arbre per menjáls poch a poch!

Són fruyta de llegendes, són fruyta de rondalles.
Oh, rossa pastorel·la, lleugera com un floch
qui en els estanyes riolers ta carona emmiralles
y ab aubercocs refresques tos llabis plens de foch!

Al sé a la edat florida d'amors y d'amorettes,
ingenues y xalestes les tendres donzelletes
del pinyol dolç els cerquen ab un pregón afany...

Tal volta elles somnen — oh somni benhaurat! —
poder trobà en la terra un cor enamorat
com aquells aubercocs, sens amargor ni engany...

LES PERES

Les peres són alegres com un matí d'abril.
Com noyes ciutadanes, llur pell es un satí.
Els jorns més calorosos encar les fan omplí
deixant carnós y mòrbid llur graciós perfil.

Són les gentils pubilles del fruyterar tranquil,
y quan l'estiu apenes comença a fèr camí,
la olor que generoses dispersen a desdít
me fa la boca ansiosa de llur dolçor subtil.

Són menja lleminera les xiques camosines,
prò grosses y sucres encara són més fines
y per l'hivern se guarden en el rebost penjant.

Y són moçada d'àngels tornades comfitura,
si es feta per les monges ab cèlica cordura
sense renous ni presses, com tot lo qu'elles fan...

LES MADUIXES

Tot una primavera hi ha inclosa en llur olor.
Y els camps són riolers als vols d'un maduixà.
Y tenen les pageses qui les van a cercà
el caminar pausat, l'esguart resseguidor.

Es un cant d'alegria la seva vermellor.
Quan a la ciutat entren fan grat el respirà.
A la boca les du joyosa nostra mà,
y la boca's refresca del pas de llur dolçor.

Els ulls mirantles perden tot geste concirós.
Madures y molcudes són una exquisitesa,
y la fruytera a taula me fan l'àpat festós.

Els vells de boca erma somriuen a llur vista
y's coloreix de vida la llur carona trista,
car, sense dents y tot, són un menjar xamós.

LES FIGUES

La fruyta dels humils les figues són ben bé.
Y són tot senzillesa y tot austeritat.
Somriuen feblement en el sofert figuè
quan ja en els fruyterars els fruyts s'han acabat.

De cara a la tardor qui melangiosa ve
són l'adeu del bon temps qui prest ja haurà passat.
Vermell del sol d'estiu les cull el masové
si són de coll de dama per durles a ciutat.

Y la ciutat les reb ab pàlida alegria.
Tan sols qualche madona de la menestralia
o de la pobriçalla hi esmerça os cabals.

Són fruyta dels humils, d'ingenus rabadans,
per durles a Jesús en la cançó d'infants,
per endolcirshi el béch els lleminers pardals.

FRANCESCH SITJÀ Y PINEDA

TXEQUES D'INSTRUCCIÓ

A n'Angel Guimerà

El reyalme de Bohemia, breçol de la cultura antiga de la Europa central, avuy es una província de l'imperi austriach, qui té moltes semblances ab la nostra Catalunya en els moments actuals de lluyta política.

Els txechs han vist bescantada llur llengua. Mes, malgrat sia un poble petit, es fort, es una gran nació; y com la llengua es lo que més caracteriza a un poble o una nacionalitat, per això l'han defensada.

Els alemanys d'Austria fundaren l'any 1880 el *Deutscher Schulverein* (Lliga de les Escoles Alemanyes), pera establir més escoles tedesques en terror txech; mes els fills de Bohemia no s'adormiren ni acobardiren, y en 1882 fundaren la Lliga de les Escoles Txèques (*Ústřední Matice Skolská*). A n'ella poden pertànyer homes y dones, pobres y rics, y en tots els divertiments públics o familiars, alegres o tristos, casaments, bateigs, enterraments; en els cafès, restaurants, cerveseries, etc., se fan captes per'acudir a l'auxili de les escoles. Jo pla recordo ab gust que a les vetlles, en el cau del *U fletú*, hont s'aplegaven els artistes, molts dies se captava pera les escoles y pera vestir als noyets pobres que hi assisteixen, y ningú deixava de tirar una peça de dos hellers, en cada una de les dues caixetes ab que passaven.

La lley exigeix que hi hagi quaranta alumnes vivint en l'Ajuntament, pera fundar una escola txeca. Els caps de casa han de signar y cursar una sollicitud demanantla. Com que'ls qui manen són contraris, sempre's troba algú qui amenaça als pares; mes són molts els qui prefereixen la ruina material a la deshonra d'abdicar de llur nacionalitat. Així s'han malmès moltes carreres y s'han arruïnat algunes famílies.

La demanda presentada, se nombra una comissió qui's fa l'orni, y el temps passa, els pares se cansen o s'han mudat de casa, o'ls noys ja no tenen la edat escolar (cinch anys de durada). La comissió deu inspeccionar la casa destinada a escola, y troba: que les parets són humides, els corredors estrets per s'hi havia un incendi, les escoles rostres o en mal estat, les comunes mal plaçades, les finestres ab poca o massa llum; troba que'l carrer es de molt trànsit, y que'ls carruatges (fins en una vileta!) podrien matar a les criatures, etc., etc. Altres, més atrevits, ja's cuydarán d'embrutar la faixa da tiranthi perquerries, o anirán a engegarhi trets; y fins s'es dat el cas de valdres de la dinamita, com succehi a Duchcov.

Mes els txechs fan llur via ab la fe al cor y el cap dret, podent comptar ab més de cent escoles, dos instituts, unes seixanta escoles

primaries y cinquanta maternals, ab seixanta cinch professors, doscents setanta mestres y mestresses, y uns quinze mil alumnes. En pòchs anys, cent mil ànimes txèques han sigut lliurades de la germanisació, del *furor leutonicus* com diuen ells.

Les senyores y senyorettes de Praha hi prenen part molt activa en aquest moviment per la instrucció. No hi ha cap esplay en que no's treguin el capell y els guants, y, posat sobre'l cor el llaç ab els colors nacionals (blanch y roig), no s'apressin a trevallar un dia y altre dia, una setmana y la següent, de dia, de nit, sense que ni l'aygua ni el mal temps les espanti, per'arreglegar hellers. Així's comprén que hagin pogut portar molts cops trenta mil korones a la caixa de la *Matice Skolska*. L'estiu del 1905 se festejaren els vinticinch anys de la fundació de la Lliga, y els artistes txechs pintaren hermosíssimes postals, colleccions que fóren venudes per milers y qual producte servi pera la guardiola de la societat. Al posarse a la venda'ls amichs del *fleku* me'n enviaren una ab aquesta simpática endreça: «*Els catalans d'Austria als txechs d'Espanya*», escrita en català y voltada de signatures ben conegudes en les arts, y que guardo com una de les millors de la meua collecció.

Les dames txèques són estusiastes patriotes. Recordo que'l meu amich el professor Pawlik, de la facultat de medicina txeca, de retorn de Barcelona, digué que jo hi tenia simpaties per Bohemia. Ho digué devant de les senyores, y tot seguit li demanaren detalls del viatge, y als pòchs dies li portaren, ricament relligats, uns llibres qui parlen de qüestions nacionalistes del seu país, preguntant-li me'ls fes a mans. Elles compren a les cases quals comerciants, industrials o propietaris protegeixen les escoles, y may tenen l'acudit de mercar genre, ni que sia d'un ministre, si es enemich de llur llengua.

Alguns industrials paguen una crescuda quantitat anyal a la *Matice* perquè'ls permeti posar en llurs productes el segell de la meteixa; per exemple: a les capces de mistos el qui du la figura de Komenius, el pedagog txech, mort desterrat per ésser protestant. Capces de mistos que tothom compra dat llur ficaritatiu. Existeixen uns segells de tres colors diferents (2, 4 y 6 kr.) que posen els bons patriotes en totes les lletres de convit, de participació o de salutació; segells que sols ven la *Matice*, qu'es qui s'endú'ls beneficis. Hi ha'ls dos escuts de Moravia y Bohemia, y la inscripció en els txechs es igual a la del teatre nacional: *Narod sobe* (Nació a sí meteixa). Una costúm típica de Bohemia són les corones de tarjetes que's dediquen als morts y's porten als enterraments, com pogui veure en el de l'eminent músich Dvorak, y en la conducció de les cendres del patriota Kollar. Són formades per dues branques

nuades ab una gran llaçada ab els colors nacionals, entremitj de quals fulles se coliquen lestarjetes. En aquestes petites tarjes hi escriuen els amichs del difunt pensaments, poesies, sentencies, etc., y porten la senzilla insignia de la *Matice*, qu'es qui les ven.

Com veyem, en la patria de Joan Huss la ensenyança es en txech y en alemany. Els professors alemanys són més ben pagats qu'els txechs, ab tot y tenir menys deixebles qu'ells.

Les escoles txeches són plaçades als encontorns de les germàniques y a n'elles van acudint els alumnes, dantse casos de corsecarles, deixantles sense'ls quaranta que exigeix la llei pera existir.

Praha és una ciutat qui té dos bisbats (un txech, l'altre alemany), dues universitats ab totes les facultats, per duplicat: una txeca y altra germànica; dos Politecnícums oficials, etc.; y fins en el *Clementinum*, hont hi ha les facultats de dret (la sala de graus ab la capella adjunta) tres dies de la setmana són senyalats pera servir les llicenciatures de la facultat alemanya, y els altres tres pera les de la txeca. Y pensar que aquí, quan els *Estudis Universitats Catalans* demanaren una càtedra de llengua catalana a les universitats de Barcelona y de Madrid, respongueren que no podia la ensenyança ésser bilingüe *perque no existia arreu!* Riguemnos de tanta ignorancia, digna pariona de la d'aquell visrector qui, discutint un tema a l'Ateneu Barcelonès digué en el calor del discurs, que'l castellà's parlava a Amèrica avans de que Aragó's casés ab Castella. Els senyors qui redactaren la resposta desconeixien la manera de funcionar de la universitat de Praha y de la catòlica de Fribourg, en la lliberal Suïssa. En la facultat de medicina de la Universitat de Praha les clíniques alemanya y txeca estan un pis sobre de l'altre, y diguemho ab satisfacció: hi ha clínichs de fama com el professor doctor Thomayer (com a literat conegut per R. E. Yamot), qui han publicat llurs obres científiques en llengua txeca. Y són molts els qui han vist ab greu disgust que un home de la cultura del malaguanyat cirurgià professor Albert, quan sos mèrits el portaren de la facultat de medicina txeca de Praha a la de Viena, deixés tornarse tan austriach a son fill.

Ara s'estudia la creació d'una segona universitat txeca en la capital de Moravia, a la ciutat de Brno, perque la de Praha no pot encabir tants deixebles.

Els estudiants de facultat celebren sovint divertiments, auxiliantlos les persones caritatives y alguns professors, pera recullir diners pels companys pobres, y entre ells hi regna gran germanor. Els arquitectes y els de Belles Arts treballen frech a frech dels metges y advocats del pervindre; tots son obrers de la nació. L'associació d'estudiants

txechs té uns segells llargs de sis centímetres, de colors de bronze y blavós, de dos y deu hellors, en el que hi ha representat un jove qui pujant per un camí penós, porta la senyera blanca y roja, ab la inscripció *Své pomoc*, qui vol dir *Fent via*, y el friset *Studentstvo sobé: els estudiants a si melexos*.

Els estudiants de l'antiga y renomada universitat de Praha (1838), prengueren part molt activa en la defensa de la ciutat l'any 1648, quan l'assetge dels suechs, y en recordança s'aixecà un monument en un dels patis del grandios *Clementinum*, representant un estudiant del segle XVII. A l'enterrament del compositor Dvorák hi assistiren uns quants vestits com aleshores.

La llengua txeca'ls alemanys diuen qu'es aspra, mes sols cal anar a sentir les òperes nacionals pera capir sa dolçor y la suavitat ab que s'emmotlla a la música. Cert es que hi ha quelques paraules sense vocals, per exemple: *vlk*, llop; *vrt*, cap; *vrz*, crit; *vrh*, cop; *krk*, coll; *prst*, dit; *brv*, cella (cil); *prs*, mamella; *tvz*, fortalesa, castell; *trh*, mercat; *srst*, pèl; *ctvrt*, quart (d'hora); *strc*, introduhir, ficar; *srb*, serbi, y *srp*, cognom del simpàtic batlle de Praha qui per comptes de levita vesteix la clàssica y nacional camàra.

Els alemanys, pera burlarsen (com de nosaltres els castellans qui desconeixen les obres de Mossèn Cinto), construeixen frases estranyes, com *Strc prst skr, krk.*: *fica'l dit en el coll*.

La llengua txeca té una florida literatura, y la nació fills qui en ciencias y arts de totes menes, y molt especialment en la música, la enlayren. La llengua txeca pertany al grupo de les slaves occidentals, y no cal confondrela ab l'húngara o magyar, del grupo fin-nyar.

Durant la meua darrera estada a Praha se m'adreçaren cartes a Praga, Hungria, Alemanya, per persones il·lustrades, y fins filòlegs hi ha hagut qui m'han demanat si el *Budapesth Hirnap* estava escrit en txech: car en els temps de les nacions asiàtiques se confonen els txechs ab els alemanys, ab els magyars o húngars y fins ab les tribus errants dels tzigans. Mes tot bon català deu conèixer la nacionalitat txeca, qui tanta semblança té ab la nostra.

BENET R. BARRIOS

EL POETA Y LA ESPOSA

De la pluja de la nit,
que ha sigut atormentada,
el matí n'ha eixit més pur,
y es en ell que'ls nuvis parlen:

ELL

¿Veus l'espai asserenat
còm respira fresca d'arbres?...
Obre bé'ls balcons, amor,
que se n'ompli nostra cambra.

ELLA

¿Què més arbre que mon cos
ab els besos per rosada?
Els balcons no'ls obro jo:
tinch gelosia dels ayres.

ELL

No hi perdràn els besos teus
y el teu cos no hi perdrà gayre,
donchs la força que'ns uneix
lo extern sols pot afermarla.
El goig de mes heretats
y un altre millor encara
que'm revela'l món enter
{no ve un punt qu'en tu s'acaben?...

Ella mitj obre un balcó,
somiñenta com llum d'auba;
saciantse de perfums,
l'espòs li fa una abraçada.
Y la font que hi ha al jardí,
entremitj dels arbres, canta:
«La vida es un bes etern;
amor ab amor se paga.»

JOSEPH LLEONART

NOTES BIBLIOGRAFQUES

Textes antics reproduïts: CANÇONER DELS COMTES D'URGELL. — TRACTAT DE CONFESSIÓ y TRACTAT DE LUXURIA d'Eximèniç. — LO CAVALLE. — LA ISTORIA DE LA FILLA DE L'EMPERADOR CONTASTÍ. — CEREMONIAL DE LA VILA DE CERVERA. — OBRAS DE S. PEDRO PASCUAL, MÁRTIR. — CANTS DELS CANTS. — LO CARCER D'AMOR. — CORTS CATALANES. — VIATGE A L'INFERN DEN PERE PORTER.

«Si els promotors de la Renaixença de la llengua catalana haguessin començat per la exhumació dels antics textos inèdits, tindriem avuy quaranta o cinquanta volums de vells documents qui facilitarien singularment la tasca dels futurs gramàtics y lexicògrafs. Es per aquí que calia començar...»

Aquest paragraf que traduïm d'en J. M. Guardia, escrit ja fa més de quinze anys, té avuy encara'l mateix valor que aleshores, ab la circumstancia, favorable pera nosaltres, de que ara, en més o en menys, tothom està convençut de la veritat d'aytal afirmació: realment el nostre renaixement literari's troba mancat d'aquella base essencial d'estudis, y tot lo qui tendeixi a suplir aytal deficiencia ha d'ésser encoratjat xardorosament.

Es, donchs, ab una satisfacció especial que'ns donem compte de la feyna duta a terme enguany pels reproductors d'antics textos: la cullita's fa abundosa, y l'entusiasme y desinterés de que han donat probes els editors de les obres que anem a examinar ràpidament, es garantia de que la bona marxa empresa'ns durà en alguns anys a la realització d'aquell ideal d'en Guardia, y lo que

no feren els promotors de la Renaixença (moltes coses feren, no obstant, qu'hem d'agrahirlosi) ho hauràn fet els llurs successors. Y bé hi arribarem allà hont anem si la fe no'ns abandona.

La Societat Catalana de Bibliòfils ha donat darrerament a llum el tan desitjat *Cançoner dels Comtes d'Urgell*; publicació esplèndida, feta ab els tipus gòtics Canibell, en les mateixes condicions de format y de paper del *Libre de Santa Maria* publicat avans (1), y qui té per demunt d'això un interès extraordinari pera l'estudi dels orígens literaris del català. En efecte, el manuscrit fins ara inèdit dels Comtes d'Urgell conté obres dels trovadors Guillelm de Cervera, Cerverí de Girona y G. Torroella, les quals no havien pogut ésser estudiades integralment pels qui havien tractat de la poesia trovadoresca en el període qui marca la formació de la, diguemne escola catalana, per derivació immediata del tronch provençal, primer dintre les literatures romanes. Ja's pot comprendre ab això l'afany ab que es esperat el volum complementari del *Cançoner* anunciat per la Societat de Bibliòfils y en el qual ha de donarse l'estudi d'en Gabriel Llabrés relatiu al volum qui ens ocupa. La competència del comentador es una fermaça anticipada de lo molt que'ls estudiosos hauràn de gaudirse, en profit de la llengua catalana, dels dos volums, això es, text y comentari del *Cançoner dels Comtes d'Urgell*.

L'incansable editor, qui es n'Antoni Bulbena, ha afegits dos títols més a la ja llarga llista de fragments d'obres clàssiques que porta publicats. Es una llàstima, per una part, la consideració de que ab l'esforç de

(1) Vegis JOVENTUT, vol. de 1905, pàg. 518.

continuïu esmerçat pel senyor Bulbena, tocant ara l'un, ara l'altre dels nostres vells autors, n'hi hauria hagut prou pera oferirnos sencera y arrodonida una o altra d'aquelles grans figures qui's digueren Eximeniç, Bernat Metge, Ausies March... Mes, per altra part, potser era millor, en vistes de la formació d'un petit públich d'aficionats als vells llibres, aquest dilettantisme del senyor Bulbena, tendint a donar mostres ben diverses dels autors clàssichs, pera preparar els llegidors qui, demà que vegin la llum, podràn assimilar-se com element de nodrició cultural els revinguts in-folios de la futura biblioteca d'escriptors catalans; biblioteca qui sols serà un fet el dia en que's presenti un altre Rivadeneyra encarnant l'ideal de Catalunya. Els dos petits volums a que'ns referim són el *Tractat de Confessió* y el *Tractat de Luxuria*, abdòs de mestre Francesch Eximeniç. Ab el primer l'editor se proposà completar bibliogràficament l'*Art de bé morir*, publicada per en Angel Aguiló alguns mesos avans (1), la qual, segons sembla, té per complement l'indicat *Tractat de Confessió* que l'Aguiló's reservà, ja perque son exemplar de la edició suposada de 1491 se'n trobés mancat, o per altra rahó que ignorèm. En quant al segon volùm, o sia'l *Tractat de Luxuria*, no podèm pas entendre a que's dirigia'l propòsit de l'editor: se tracta aquí d'uns certs capituls de *Lo terç del Crestià*, la publicació dels quals per separat de l'obra y no contribuint a la intenció moralisadora qui es la finalitat justificativa de tota ella, ens ha fet l'efecte d'un mancamment envers l'escriptor del sigle xiv bon xich més franch y expressiu que'ls moralistes d'avuy en dia. Es un cas per l'estil del de l'escultor qui's complagués en reproduhir d'una estatua antiga la porció sola qui, en els museus d'ara, sol aparèixer vestida de vinya. Potser calia fer lo contrari: publicar enter *Lo terç del Crestià* y deixar son contingut a la responsabilitat del freret qui el redactà pera profit de la societat contemporània seva; la qual, dit sia tot passant, no era pas per lo vist de gayre millor condició que la nostra actual societat descreianisada y despreocupada. Sempre han tingut béch les oques...

Els companys bibliòfils editors del *Recull de textes catalans antics* han donat al públich successivament, després de la *Proposició del Rey En Martí* y de *Lo Fill del Seneschal d'Egipte* (2), altres dos fascicles: *Lo Cavaller*, en lletra gòtica, y *La Istoria de la filla de l'Emperador Contasti*, en tipus elzevirians. Aquell es un tractat de cavalleries, escrit en el sigle xiv per Pons de Menaguerra; aquesta, una noveleta força interessant tallada pel patró de *La Filla del Rey d'Hongria* que

donàrem formant part de les *Histories d'altre temps* (1). Tant la presentació material com la fidelitat de les transcripcions, fan altament recomanable'l *Recull de textes* al qual pertanyen aquests dos volums y dins el qual s'anuncia l'aparició d'altres ben interessants volums. Un d'ells, el *Cançoner de Nadal*, potser serà ja del domini públich al eixir aquest article.

També en lletra gòtica y en un format semblant al dels fascicles del *Recull*, s'es publicat el qui conté'l *Ceremonial de Cervera* statuit per rahó de la festa y professó del Corpus en l'any 1426. Es interessant pel llenguatge y per les nombroses referencies personals y locals que s'hi troben. L'editor de l'elegant fascicle es el senyor en Fost de Dalmases y de Massot, il·lustrat advocat cer-veri, entusiasta com el qui més de les coses del pais nadiu.

El P. Valenzuela, de l'ordre de la Mercè, ha començada de Roma estant la publicació de les *Obres de S. Pere Pascual*, bisbe de Jaén. En el primer volùm dels dos que les obres catalanes de dit autor requeriràn, s'hi troben, en primer lloch, nou *Istories religioses*, a seguit, el *Libre de Gamaliel*, y, per ultim, la *Destrució de Hierusalem*. Es del major interès en aquesta publicació la part ilustrativa, obra del P. Valenzuela, consistent en una detallada noticia preliminar o Prolegòmens, y en la traducció llatina juxtaposada al text original català. No cal dir si la publicació ha d'ésser ben rebuda pels ayments de la nostra antiga literatura. Que vingui'l segon volùm, y que no's faci esperar massa.

Lo Carcer d'amor. Heusaquí un veritable tour de force editorial. Aquesta vegada's tracta de la reproducció, plana per plana, d'un exemplar únic conservat a Londres en el British Museum. Com es sabut, la novela del castellà Diego de San Pedro fou traduhida molt dejorn al català per en Vallmanya. La edició feta a Barcelona per en Rosenbach en 1493, aparegué ornada d'un cert nombre de gravats, els primers qui's troben en un llibre fet a Espanya, que la raritat d'ell feya molt difícil examinar. Avuy es possible això pera l'aficionat, y-fins l'adquirir una reproducció exacta del llibre, la lectura del qual no deixarà d'ésser interessant pera'l lector modern qui's sàpiga identificar un poch ab el genre sentimental de quatre-cents anys enrera.

Ab motiu de la seva vinguda a Barcelona pera'l darrer Congrés de la Llengua, el senyor en Foulché Delbosc ens ha fet un obsequi als catalans que devèm ben agrahirli. Servintse de la imprenta de Serra germans y Russell, ha fet publicar un fascicle de gran y hermosa lletra gòtica (es el cos 24 del tipo Canibell), contenint el text del *Cant dels*

(1) Vegis JOVENTUT, volùm actual, pàg. 375.

(2) Vegis JOVENTUT d'enguany, pàg. 233 y 408.

(1) Edició de JOVENTUT, 1905.

NOVES

Cants de Salomó, extret de la *Biblia* catalana del segle xv, que's guarda encara manuscrita a París. Se tracta de que aquesta publicació tingui cúa: si no estém mal informats a hores d'ara s'es formada una empresa de bibliòfils ab l'objecte de fer estampar integra la famosa *Biblia*. La cosa no deixa d'ésser atrevida: l'obra completa no formarà pas menys de quatre grossos volums y el preu de cost de la copia, estampació y coteig ab altre manuscrit de la *Biblia* en català qui's troba a Londres, fan d'això una empresa pera la qual a tot arreu la protecció de l'Estat no fóra sollicitada debades. Mes, nosaltres catalans, no volent res de l'Estat, y sabent per altra part lo inútil que fóra demanarli, obtem per fèrnoshos sols. Que la cosa serà duta a bon fi, res deixa dubtarne; avuy en català no s'usa ja'l mot *impossible*, y si la *Biblia* no's publicués ara, seria una vergonya pera tots els qui tenim interès en veurela publicada.

Y per acabar aquesta mena d'inventari, farém esment de dues modestes publicacions fetes a base de textos vells. Una, es el segon volum de la Biblioteca Popular, y du'l titol de *Corts Catalanes: Proposicions y Respostes*. El formen una tanda de documents històrics ben interessants desde'l doble punt de vista literari y polítich. Un pròleg del senyor Prat de la Riba indica per ell sol la intenció ab que ha estat publicat el llibret, el qual ha d'ensenyar a la vegada a millor conèixer la nostra historia y fèrnoshos més estimar la nostra llengua.

L'altra publicació, a la qual hem aludit, forma part de la Biblioteca popular de «L'Avenç». Es el *Viatge a l'Infern* d'en Pere Porter, obra ben coneguda y encara popular a Catalunya, l'interès de la qual consisteix precisament en el crèdit que mereix entre la gent de certes comarques rurals la faulosa narració del viatge a l'altre món y la tornada al nostre de que's feu protagonista un pagès de Tordera nomenat Pere Porter.

Com se pot veure, la nostra bibliografia s'es enriquida ab totes aquestes obres, assegurant a la generació d'estudiosos qui ve darrera nostre una major facilitat pera crear-se una cultura literaria superior. No basta sentir-se poeta, no basta tenir condicions natives d'escriptor; cal estudiar els bons models literaris del llenguatge, cal fer-se una cultura. El qui's refihi de lo primer solsament, y encara aquell qui tingui la sort (desgracia potser en aquest cas) de topar ab una *ànima generosa* qui's dongui la pena de descobrir en ell, senzill rimayre ingenuu, tot un *poeta ignorat*, si ab l'estudi no desenrotlla aquelles bones disposicions, poch profit donarà a l'art, y menys profit encara n'obtindrà ell, victima d'adulacions extemporànies, qui sols poden lograr malmetre en flor els fruits de una inteligencia privilegiada.

R. MIQUEL Y PLANAS

Sembla que pot darse per concedida l'amnistia. Altra vegada'ls diputats catalans han anat en pelegrinació a Madrid per aquest assumpto que, segons se diu, ja està favorablement resolt en les altes esferes polítiques. També semblava estarho en temps del ministeri López Domínguez, devant del qual, y contentantse ab prometes, emmudiren els portaveus de la Solidaritat Catalana sense tenir en compte que aquell govern, feble y inestable, cauria a la ocasió més impensada, com així succehi, quedant sense resoldre la qüestió dels empresonats y exilats. Els diputats, ara, considerant la feblesa del gabinet Vega de Armijo, ja no apareixen tan confiats, y a la veu d'en Junoy s'han mostrat resoltos a tirarho tot a sang y a foch si la cosa no's ventila depressa. Donguemla per ventilada, y esperém que'l plet de Catalunya, qui tan greu ha esdevingut desde que's votà la llei de jurisdiccions, tindrà en lo successiu defensors convençuts, disposats a no transigir ab els jochs polítichs d'estira y aflixa ab que nostres representants han vingut contemporisant fins ara, y a complir llur missió no sols pel compte que han de darse a llur electors, sinó portats pel propi entusiasme que la noble causa que defensen els hi infondeixi.

Qui s'ha portat millor aquests dies, entre'ls solidaris, ha sigut en Salmerón, demanant comptes a n'en Moret de l'última crisi, qualificantla d'anticonstitucional, y acusant enèrgicament a la monarquia y a l'esperit clerical d'haverla promoguda. En Salmerón torna per sa fama desde que ha comprés que la causa catalanista es l'única vital que hi ha a Espanya. Deixantse de revolucions vanes, d'*unidades* convencionals y de repúbliques de per riure, demostra ésser un bon repúblic.

Els d'en Lerroux també volgueren demostrarho'l dia 5 d'aquest mes, esvalotant pels carrers de Barcelona, engegant trets y untant de petroli les portes d'un convent. Era la *revolució* que despertava y que, com es natural, ja torna a ésser al llit. El pobre Lerroux ha perdut del tot l'esma y s'acaba, s'acaba... Pel vinent Nadal no's menjarà pas el *pavo republicano* si l'ha de matar ell. Ja'l trobarà difunt... de mort natural. R. I. P.

El dia 6 del corrent tingué lloch en el local de la antiga societat «Esquerra de l'Ensanche» la sessió inaugural del present curs del «Agrupació Escolar Robert». Després de la memoria del secretari, el senyor Puig y Cadafalch pronuncià un parlament en el que remarcà, combatentla, la tendència d'universalisar la ciencia y l'art, treyent dels esforços de nostra joventut estudiosa tot esperit nacional o local, constituint així una reacció contra l'esperit catalanesh qui al desvetllarse'ns ha infós les

idees particularistes expandidores de l'actual esplendor; idees qui constitueixen la orientació de les civilitzacions modernes y qui han tergiversat les apriorístiques y universalistes del Renaixement, tant en l'ordre artístich com en el sociològich y el polítich, començant pel concepte de la formació de les nacions. Digué que la verdadera ciencia moderna's basa en la experimentació de les coses en tota llur varietat, y qu'en aquesta varietat y diferenciació nosaltres els catalans hi hem apresat la consciencia que tenim de nosaltres mateixos. Prescindir d'ella y universalisarnos, seria lo meteix que perdre la propria personalitat, anulantnos; y nosaltres volèm ésser. Els pobles qui fan obra propria y intensa són els qui verament realisen obra universal; els qui per sistema universalisen, són mers plagiaris qui no van enlloch. Nosaltres que, bona o dolenta, tenim obra propria, no hi volèm tornar als temps en que no se sabia més que copiar la moda de París, mudantla cada dia. A París, y a tots el països de renòm universal, deuen aquest renòm al gran amor que a lo seu han tingut y que'ls ha fet progressar a pesar de les miseries y enveges qu'ells també pateixen, com les patim nosaltres y tots els qui viuen y són homes.

La peroració del senyor Puig, encaminada a refutar les conferencies que un català resident a París vingué a donar a l'Ateneu Barceloní dies enrera, fou aplaudidíssima. L'acte ternenà ab un discurs de gracies del president senyor Utrillo.

Del contingut del article *Catalunya a Italia!* que firmat per nostres benvolguts amichs en Victor Oliva y en Carlo Boselli publicarem la passada setmana, se'n han fet ressò diferents periòdichs qui s'interessen per l'expandiment de nostres lletres a l'estranger. Devers

de patriotisme'ns fan demanar a la premsa catalana en general que faci la propaganda qu'es del cas a la hermosa tasca que dits amichs nostres s'han imposada d'acort ab la *Nuova Rassegna* de Florencia.

Publicacions rebudes:

Els catalans a Basconia, crònica d'un viatge, per Carles de Fortuny. Publicació de la «Lliga Regionalista» de Barcelona. Ressenya l'anada de la comissió de la «Lliga» a les festes euskares celebrades a San Sebastián el prop passat juliol, els obsequis de que fou objecte y els disturbis que certs elements centralistes promogueren a ciencia y paciencia de qui devia evitarlos y motivant l'esclat dels sentiments patriòtichs y germanívols de baschs y catalans. L'obra del senyor Fortuny es remarcable pels copiosos datos que conté y per la claretat de la explicació. Va acompanyada d'una traducció castellana. Remercièm l'envio.

Estudi sobre la literatura catalana, per S. Bouska. Aquest conegut y actiu catalanòfil txech ha reunit y publicat en un elegant fascicle de 32 planes els treballs que ja havien vist la llum en la *Novy Zivot*. Hi ha varies traduccions de poesies de mossèn Cinto fetes ab la pulcritut y la exactitut que al jove escriptor txech li són reconegudes per sos compatricis. Hi figura també'l retrat d'en Verdaguer.

Cartell anunciador de la sastreria de Pius Pantaleoni (Portal de l'Angel, 3). Es degut al reputat artista en Ricart Opisso, qui ha fet gala en aquesta obra de ses personalíssimes qualitats de dibuixant y de la distinció que li es característica.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Biblioteca de JOVENTUT

PRÓXIMA PUBLICACIÓ

CAYRES VIUS

PER

VICTOR CATALA

Sortirà a primers del proxim any